

b)

Jedinou príčinou môjho zatknutia, ktoré sa stalo skrze stolicu Hontiansku koncom marca minulého roku, je to, že radujúc sa zo získanej slobody, bol som spolu s Jánom Kráľom, jurátom rodom z Liptovského Mikuláša v Liptovskej stolici, najprv v Horných a Dolných Pribelciach, potom v Plachtinciach bývalý urbár v prítomnosti ľudu spáliť uprostred dediny. Ja som mal k tomuto činu ešte tú osobitnú pohnútku, keďže som počul od Jána Kráľa, že tu v Pešti a vo Viedni stalo sa ešte viac, napríklad, že vo Viedni sa bojovalo o slobodu, v Pešti potom oslobodili tlač, Michala Stančíča ako štátneho väzňa⁶ prepustili a tých 12 bodov,⁷ ktoré pod názvom *Čo si žiada uhorský ľud?* poslalo mesto Pešť do Bratislavy, som osobne prečítal. Ďalej som napísal maličkú básničku,⁸ ktorá mala najviac 20 riadkov, a to v slovenskom jazyku, a prečítal som ju na pohrebe bývalého poddaného Jána Petra na žiadosť jeho príbuzných; ďalej som žiadal v prítomnosti tabulárneho sudcu Laszkáryho⁹ od tamojších urbáriálnych pánov onen cirkevný les, ktorý predtým vlastnila cirkev a aj ho vyrúbala, teraz ale, keďže ho urbáriálni páni ako vyrastlý nechceli prenechať, miestny farár sa začal pravotiť oň, o čom ja len toľko som sa dozvedel, že z dreva, ktoré sa nachodilo v otáznom lese, obyvatelia aj mne, podobne ako farárovi, priniesli na môj bývalý dvor po jednom-jednom povoze dreva, ale ja som im nikdy nepovedal, aby les vyrúbali, ale naopak, počul som od tamojšieho obyvateľa Pavla Gajdoša, že tak urobili na núkanie farárovo. — Čo potom v mojej neprítomnosti hovoril Kráľ,¹⁰ neviem, ale toľko viem, že ľud rozmetal medze v Pribelciach medzi jeho a siatkárskymi pastvinami, ale nie na moje poburovanie, ale v dôsledku starších pravôt. Aj z toho som bol obviňovaný ešte, že na môj prejav mal dolnopribelcký ľud zaujať panskú krčmu, ale toto urobili títo len preto, že cenu predchádzajúceho domu panstvo im nevyplatilo a miesto neho si postavilo z vlastnej újmy nový.

Ak sa žiada, som ochotný kedykoľvek o pravdivosti predneseného prisahu zložiť.

3

Leták Jozefa M. Hurbana „Bratia Slováci!“ zo začiatku apríla 1848.

Viacrát uverejnený, naposledy u D. Rapanta, c. d. I-2, str. 73—80. Uverejňujeme iba druhú časť.

Leták *Bratia Slováci!* vznikol ako nástroj, ktorým mali byť agitačne povzbudené čo najširšie vrstvy slovenskej maloburžoázie, ako aj roľnícke obyvateľstvo

⁶ Michal Stáncsics (Táncsics) patril medzi maďarských revolučných demokratov so sklonom k socializmu. Pred vypuknutím maďarskej revolúcie odpykával si trest v posádkovom vojenskom väzení v Budíne. Po júnových voľbách roku 1848 bol jediným robotníckym poslancom.

⁷ Ide o súbor požiadaviek, ktoré peštianska mládež schválila 15. marca a tým vlastne dala podnet k revolučným prejavom v Uhorsku.

⁸ Nepoznáme jej text. Rotarides, ale nie je vylúčené, že za spolupráce s Kráľom, pravdepodobne v obsahu básne použil aj námety súvisiace s oslobodením poddanstva.

⁹ Príslušník hontianskeho statkárskeho rodu, ktorý mal tu majetky.

¹⁰ Rotarides kryl svojho priateľa Kráľa, o ktorom se nezmieňuje ani zpráva Majtényiova.

práve v čase, keď v dôsledku začínajúcej sa buržoáznej premeny po zrušení poddanstva v Uhorsku sa očakávalo, že slovenské národné hnutie sa bude môcť napriek všetkej svojej nerozvitosti uplatniť v prospech nastolenia, ako aj uskutočnenia požiadaviek, ktoré predstavitelia štúrovského pohybu predtým už častejšie formulovali. Podnetom k tejto agitácii bolo uznesenie predstaviteľov slovenského národného hnutia, zhromaždených u J. M. Hurbana v Hlbokom 19. marca 1848, vyzvať národ, aby sa hlásil o svoje práva, najmä pokiaľ išlo o povolenie Tatrína, spolkov miernosti, rečové práva a iné dobové požiadavky. Jedným z výsledkov porady v Hlbokom bolo stoličné zhromaždenie v Liptovskom Mikuláši 28. marca 1848, na ktorom boli už podstatné slovenské požiadavky formulované. Leták *Bratia Slováci!* obsahoval najmä úpravy, ako sa majú organizovať výbory na čo najširšom základe.

Následkom teda tohto presvedčenia čo Vám inšie robiť ostáva, Slováci, ako žiadať hneď teraz od Jeho Jasnosti kráľovskej, od Jeho Vyvýšenosti Palatína krajiny, od slávneho Ministerstva a po krátkom čase kroz Vašich vyslancov aj od snemu lebo diety celej krajiny našej, aby naša slovenská národnosť, to jest slobodnô užívania vo veciach spoločenských, právnych aj národných našej reči národnej na večné veky zákonom poistenô bolo.

Ziadosti tie, ktoré slovenský národ teraz pred celú krajinu predniesť má a musí, už výborne vyslovili bratia naši Liptáci, keď dňa 28. brezna b. r. v Svätom Mikuláši nasledujúce žiadosti celej krajine kroz svoju vrchnosť predniesť dali. Podávame ich tu od slova do slova:¹

K týmto žiadosťam treba ešte dodať:

Aby sa na všetkých vysokých školách, ktoré Slováci navštevujú, menovite na pešťanskej univerzite nielen stolice reči slovenskej založili, ale aj nauky a vedy daktorie v slovenskej reči prednášanie boli.

Toto všetko je potrebnô nášmu národu, ktorý spoločne s Maďarmi ťarchy a povinnosti krajinské znáša a vykonáva; toto všetko žiada spravodlivosť verejná, toto všetko nevyslovujeme my prujší, ale to istô chce mať a má už maďarský národ, majú inie národy, ako Česi, Poliaci, Chorváti atď., a budú istotne pýtať a žiadať aj druhie národy doteraz potlačenie. Aby sa tieto nášho národa žiadosti skutočne ako žiadosti celieho národa slovenskíeho krajine a kráľovi predniesť mohli, potrebnô je, aby všetci synovia národa slovenskíeho ako jeden muž ich svojím menom podpísali a potvrdili, žiadajúc ich uskutočnenia od celieho spojenieho národa. Tieto žiadosti predniesť nám nikto zabrániť nesmie, lebo teraz je taký už čas, že tá sloboda, ktorú máme, je rozdelená medzi všetkých, všeci teda my si ju vzájemno odovzdávať a potvrdzovať máme. My tejto slobody žiadnemu odnímať ani na vlas nemienime, zato teda máme, že ani nám ju nikto odopierať nebude, ak nechce upadnúť pred celým svetom do toho nebezpečnieho podozrenia, že druhým národom chce to brať, čo sám pred inými sebe obraňuje. Hore sa teda, všetci Vy synovia slovenskí, hore sa na cestu zákonnú slobodnej krajiny!

Menovito Vy, ktorí ste sa doteraz menuvali sedliakmi, ktorí ale nie ste viacej len také onuce obuve panskej, ale svoji vlastní ľudia a slobodní mešťania krajiny našej, ďalej Vy, bratia mešťania slovenski, po mestách a mestečkách bývajúci, spojte sa do-

¹ Na tomto mieste boli uvedené liptovské Žiadosti, najmä z 28. marca 1848.

vedna mocne a podpíšte žiadosti tieto národa slovenskíeho a prednete ich ako jeden muž krajine a dobriemu kráľovi. Naposledy Vy, bratia Slováci, ktorí ste sa doteraz menuvali pánmi, zemanmi, barónmi a grófmi a ktorí ste doteraz boli odporní národu Vášmu, Vašej krvi a Vášmu slávnemu pôvodu, hanbiac sa za potlačených Slovákom. Vy bratia naši drahí, staňte, pripojte sa medzi rodákou svojich, oslávte mená svoje týmto novým sa zrozením, buďte horliví milovníci slovenskíeho národa, buďte jeho verní, statoční synovia. Aj Maďari Vám podajú ruky s väčšou úctou ako doteraz, lebo zradcu svojej krvi, odrodilcu nemôže po pravde žiaden národ uctiť. Podajme si spoločne bratskie ruky — veľ sme my všetci jedného pôvodu, jedna nás mater slovenskej slávy kojila. Podpíšme slabým perom mocnie úmysly statočnieho národa slovenskíeho, tomu zaiste, čo čas doniesou národom, neubrání sa žiadna moc. Mocnie trúny, pevnie politické osnovy popadali, tak že ich ani tie ohromnie vojská udržať nemohli: sloboda sa prebila k životu svojmu. Aj náš národ musí prísť k tomu, k čomu inie národy prišli, a môže prísť tak, ako iní, bez veľkíeho vylievania krvi bratskej, keď Vy k tomu, čo je dobró pre Váš národ, pristanete. Teraz ešte môžete sa osláviť, kto vie, či časom, s hanbou svojou toho okamženia neobanujete? Pokojom chceme my svoje práva dosiahnuť. spojme sa teda v úmysloch a nebude treba krvi, úmysly slovenských synou zjednotenie usporia vylievanie krvi bratskej, slovenskej. S týmto musia byť zrozumení všetci kňazia slovenskí, ktorí jednak slobodu národom kresťanských, jednak pokoj boží zvestovať musia. Teda k dielu sa majme, Slováci!

Aby sa tento cieľ dosiahou, potrebnó je nasledujúce, a síce:

1. Aby sa v každom okolí čo najskór do jedného mesta, lebo mestečka, lebo dediny všetky okolitie obce lebo mestá kroz svojich vyslancou zhromaždili, tam medzi sebou o týchto žiadostiach poradili, ich na papier položili a svojimi menami podpísali.

2. Aby títo zhromaždení vyvolili z prostriedku seba jeden výbor, to jest dakoľko statočných mužou, z každej obce najmenej dvoch, ktorí tieto záležitosti obstarávať budú.

3. Aby sa ten výbor položíu hneď odrazu do vyjednávanía a rokovania tu s výbormi z druhých strán, tu s vrchnosťami krajinskými.

4. Naposledy potrebnó bude, aby sa všetkie tie výbory po obdržaných takýchto schôdzkach v jednom meste zišli a ďalšie kroky strany odovzdania týchto žiadostí na patričnó miesto porobili. Tieto si vyvolia i náčelníka, pod ktoríeho sprievodom sa všetko konať bude. Toto je cesta zákonná, k tomuto právo máme, toto robiť nám svatá povinnosť ochránenia národnosti našej nakladá.

Slováci! Zvon slobody uderiu aj za Vás, aj Vy sa už spoločne schádzať a o svojom štěstí rokováť a radíť smiete. A to robiť musíte, lebo ktože Vám lepšie porozumie, ako Vy sami? Kto lepší bude môcť povedať krajine a dobriemu kráľovi, kde Vás čo bolí, ako Vy sami? Vy sami teda radte sa teraz a rady svoje pokojnie súc, ale slobodnie prednete verejnosti a obecnstvu celíeho sveta. Toto robia po všetkých mestách ľudia, to robia ľudia v Prahe, vo Viedni a aj u nás v Prešporku, Pešti atď., robte to aj Vy. Čo je jedniemu slobodno, musí byť aj druhíemu dovolenó! Lebo teraz je vyhlásená rovnosť, sloboda a bratstvo. Teda sláva slobode, sláva rovnosti, sláva bratstvu ľudí aj národom. Len teda čo skór takieto schôdzky a porady ustanovte si vo svojich mestách, mestečkách a dedinách, Slováci, ustanovte a zriadte si takieto spoločnie národnie sviatky slobody a veďte ich v úplnej úcte k vrchnosťiam krajinským.

Sláva každíemu Slovákov, ktorý toto dielo spasenia slovenskíeho či slovom či skutkom podopierať bude!

Boh Vám, drahí Bratia, pomáhaj!